

praktiki aspektləri // Azərbaycanın vergi xəbərləri. 2011. № 2. Səh. 37–62.

7. Хайбулаева Е.О. Роль налоговых механизмов стимулирования инноваций // Азимут научных исследований: экономика и управление. 2013. № 3. С. 25–27.

8. Тумаева Н.Е. Налоговые льготы и преференции: теоретические аспекты проблем понятийного аппарата // Вестник Поволжского государственного университета сервиса. Серия: Экономика. 2014. № 5. С. 38–42.

9. Коростелева Л.А. Особенности налоговой политики зарубежных стран в развитии малого бизнеса // Азимут научных исследований: экономика и управление. 2014. № 3. С. 42–44.

10. Зиятдинов А.Ф. Налоговый контроль за расходами физических лиц // Актуальные проблемы экономики и права. 2014. № 3. С. 63–67.

11. Musayev A. Investisiyanın vergi stimullaşdırılması. URL: banker.az.

ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF TAX AUTHORITIES IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

© 2015

R.O. Aliyeva, candidate for a degree

Azerbaijan State University of Economics, Baku (Azerbaijan)

Abstract: Tax control authorities directly involved in the republican tax service in the district, district in the city, city not divided into districts, and the inspection of the republican tax service inter-district level. Questions to assess the effectiveness of the tax authorities in the country are not enough researched and are largely controversial. The paper proposes a methodology to assess the effectiveness of the tax authorities.

Keywords: investments, taxes, efficiency, integration, globalization.

УДК 336.773 (477)

РОЛЬ КРЕДИТНЫХ СОЮЗОВ В ФОРМИРОВАНИИ КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

© 2015

Р.И. Бачо, кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой «Экономика»
Закарпатский венгерский институт имени Ференца Ракоци II, Берегово (Украина)

Аннотация: В статье осуществлена оценка развития кредитных союзов Украины в посткризисный период. Проведено сравнение функционирования банковских и небанковских кредитных учреждений. Констатируется низкая доля небанковских кредитных учреждений в общих кредитных операциях рынка в связи с утверждением банко-ориентированной финансово-кредитной системы в Украине. В исследовании констатируется, что в разгар финансово-экономического кризиса 2008–2009 гг. кредитные союзы были единственными финансовыми учреждениями, которые продолжали кредитование наименее защищенных слоев населения. Сделан вывод о том, что кредитные союзы играют весомую роль на кредитном рынке, так как оказывают содействие доступу населения к кредитным ресурсам при низкой склонности банковских учреждений к пониманию новейших, осложненных условий жизни населения Украины, которое в силу своих низких доходов не способно получить кредиты в банковских учреждениях.

Ключевые слова: кредитная система, финансовые компании, коммерческие банки, кредитные союзы, ломбарды.

Постановка проблемы. У посткризовий період виникає об'єктивна необхідність дослідження ролі кредитних спілок на кредитному ринку, у зв'язку з тим, що у розгарі фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. вони були єдиними фінансовими установами, що продовжували кредитування найменш захищених верств населення. Незважаючи на достатньо низькі об'єми операцій цих установ порівняно з банківськими установами, соціально-економічна роль кредитних спілок у розвитку регіонів України є вагомою.

У зв'язку з наведеним вище актуалізується необхідність об'єктивної оцінки кредитних спілок на кредитному ринку України.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Проблематиці розвитку банківських та небанківських кредитних установ присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, М. Савлук, Б. Шелудько, В. Предборський, О. Данілов, Б. Івасів проводять характеристику небанківських установ в основному в порівнянні з іншими елементами фінансової системи. О. Вовчак, О. Барановський [1], О. Гладчук [2] та ін. досліджують роль банківських установ на фінансовому ринку. Проблематиці функціонування кредитних спілок присвячені наукові праці В. Гончаренка [3], А. Пожар, О. Пантелеймоненка [4], М. Щербан [5], Г. Брітченка та ін. Достатньо ґрунтовно розкриті сучасні аспекти функціонування небанківських фінансових установ в Україні В. Левченко, яка у монографії «Розвиток ринку небанківських фінансових послуг України» [6] здійснила спробу розробити методологію стратегічного розвитку даного ринку в умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір. Водночас, відмічається відсутність ґрунтовних досліджень присвячених діяльності саме кредитних спілок на кредитному ринку України.

Постановка завдання. У зв'язку з наведеним вище метою статті є дослідження сучасного стану, особливостей розвитку та оцінка ролі кредитних спілок на фінансовому ринку України. Об'єктом дослідження є кредитні спілки як невід'ємні учасники кредитного ринку. Завдання, що ставиться у роботі, полягає у визначенні ролі та місця кредитних спілок у кредитній системі України.

Вклад основного матеріалу. На думку автора, місце кредитних спілок на фінансовому ринку доречно відобразити у контексті функціонування банківських та небанківських фінансово-кредитних установ. Вибір порівняння саме в цьому аспекті пов'язаний з тим, що при порівнянні таких установ на фінансовому ринку необхідно врахувати те, аби порівнювані установи здійснювали максимально споріднену діяльність. Тому для порівняння вибрано банки, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи.

Комерційні банки є провідними суб'єктами-кредиторами кредитного ринку, не зважаючи на те що на ньому функціонує ряд інших парабанківських установ. Динаміка основних показників, що характеризують діяльність банківських установ у 2010–2014 рр. наведена у табл. 1.

За досліджуваній період суттєво скоротилася кількість банківських установ внаслідок суттєвого підриву платоспроможності та ліквідності деяких з них внаслідок ускладненої політико-економічної ситуації, та наближення деяких із них до колишньої політичної еліти країни. В цілому за останні 5 років кількість банків скоротилася на 13 од. – з 176 од. у 2010 р. до 163 од. у 2014 р. В той же час, активи існуючих установ зросли на 40 %, капітал – на 7,5 %, а обсяг виданих кредитів – на 26 %.

На кредитному ринку України функціонують банків-

ські та небанківські фінансово-кредитні установи і на якому роль перших є визначальною. Ця роль пов'язана з тим, що в історично в Україні сформувалася банко-орієнтована фінансова система і роль небанківських установ знаходиться на задньому плані. Однак слід зазначити, що саме останні забезпечують максимальний доступ широких верств населення до кредитних ресурсів в умовах низького кредитування комерційними банками громадян та низької схильності населення до співробітництва з ними в силу негативних подій 2008–2009 рр.

Беззаперечним лідером кредитного ринку за всіма показниками, окрім кількості установ, є банківська сфера (табл. 2).

За досліджуваний період кількість банківських установ скоротилися на 13 одиниць, в той час як небанківських кредитних установ у 2014 р. було на 31 од. більше, ніж у 2010 р. В цілому ж частка банківських установ у загальній кількості кредитних установ скоротилася з 13,5 % у 2010 р. до 12,3 % у 2014 р., а частка небанківських установ відповідно зросла (табл. 3).

Таблиця 1.
Загальні показники, що характеризують банківську систему України у 2010–2014 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2014/2010	
		2010	2011	2012	2013	2014	Абс.	%
1	Кількість банків	176	176	176	176	163	-13,0	-7,4
2	Всього активи, млн грн.	942088	1054280	1127192	1278095	1316852	374764,0	39,8
3	Всього капітал, млн грн.	137725	155487	169320	192599	148023	10298,0	7,5
4	Обсяг виданих кредитів, млн грн.	723295	732822	801809	815142	911402	188107,0	26,0
5	Частка капіталу в активах, %	14,6	14,8	15,0	15,1	13,6	-1,0	-
6	Середній розмір кред. установ, млн грн.	5352,8	5990,2	6404,5	7261,9	8078,8	2726,1	50,9

* Складено та розраховано автором на основі даних [4].

Таблиця 2.
Порівняння ролі банківських та небанківських фінансових установ на кредитному ринку України у 2010–2014 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2014/2010	
		2010	2011	2012	2013	2014	Абс.	%
1	Кількість установ	1303	1293	1327	1364	1321	18	1,4
2	банківські установи	176	176	176	176	163	-13	-7,4
3	небанківські установи	1127	1117	1151	1188	1158	31	2,8
4	Всього активи, млн грн.	948907	1061774	1135846	1290350	1333561	384654	40,5
5	банківські установи	942088	1054280	1127192	1278095	1316852	374764	39,8
6	небанківські установи	6819,3	7493,9	8654,3	12255,2	16709,2	9890	145,0
7	Всього капітал, млн грн.	140313	158714	173280	197084	152691	12378	8,8
8	банківські установи	137725	155487	169320	192599	148023	10298	7,5
9	небанківські установи	2588	3227	3960	4485	4668	2080	80,4
10	Середній розмір кред. установ, млн грн.	728,2	821,2	856,0	946,0	1009,5	281	38,6
11	банківські установи	5352,8	5990,2	6404,5	7261,9	8078,8	2726	50,9
12	небанківські установи	6,1	6,7	7,5	10,3	14,4	8	138,5
13	Частка капіталу в активах	14,7	14,8	15,1	15,1	11,3	-3,4	-
14	банківські установи	14,6	14,7	15,0	15,1	11,2	-3,4	-
15	небанківські установи	38,0	43,1	45,8	36,6	27,9	-10,0	-
16	Обсяг виданих кредитів, млн грн.	732201	744393	815206	842009	927102	194901	26,6
17	банківські установи	723295	732822	801809	815142	911402	188107	26,0
18	небанківські установи	8905,5	11571,1	13396,6	26867,3	15699,9	6794	76,3

* Складено та розраховано автором на основі даних [4; 7–11].

Таблиця 3.
Структура основних показників, що характеризують кредитний ринок України за основними сегментами у 2010–2014 рр., %*

№	Показники	Роки					Зміна 2014/2010
		2010	2011	2012	2013	2014	
1	Кількість установ	100	100	100	100	100	-
2	банківські установи	13,5	13,6	13,3	12,9	12,3	-1,2
3	небанківські установи	86,5	86,4	86,7	87,1	87,7	1,2
4	Всього активи	100	100	100	100	100	-
5	банківські установи	99,3	99,3	99,2	99,1	98,7	-0,5
6	небанківські установи	0,7	0,7	0,8	0,9	1,3	0,5
7	Всього капітал	100	100	100	100	100	-
8	банківські установи	98,2	98,0	97,7	97,7	96,9	-1,2
9	небанківські установи	1,8	2,0	2,3	2,3	3,1	1,2
10	Обсяг виданих кредитів	100	100	100	100	100	-
11	банківські установи	98,8	98,4	98,4	96,8	98,3	-0,5
12	небанківські установи	1,2	1,6	1,6	3,2	1,7	0,5

* Складено та розраховано автором

Активи кредитних установ за досліджуваний період зросли на 40,5 % – з 948,9 млн грн. у 2010 р. до 1333,6 млн грн. у 2014 р., причому темп росту активів небанківських установ у більш ніж 4 рази випереджує темп росту активів банків. У посткризовому періоді відмічається 7,5%-ий ріст капіталу банків, водночас темп росту банківських установ склав 80,4 %. Таким чином, прослідковується активний ріст основних фінансово-економічних показників небанківських кредитних установ, що свідчить про відновлення їх діяльності та привабливість наданих ними послуг для споживачів фінансових послуг.

Слід також відмітити, що незважаючи на те, що на банківські установи припадає 99 % активів та 97 % капіталу кредитних установ, частка капіталу в активах небанківських фінансових установ є набагато вищою – адже якщо цей показник у 2010 р. для банківських установ складає 14,6 %, то у небанківських – 38,0 %, а у 2014 р. цей паритет складає 11,2 % : 27,9 %.

На думку автора, розглянувши загальний стан кредитного ринку у посткризовий період у розрізі банківського та небанківського сектору, доречно здійснити оцінку ролі кредитних спілок у останньому. Це пов'язано з тим, що кредитні спілки, будучи учасниками парабанківської системи разом з іншими її учасниками (ломбардами, фінансовими компаніями) забезпечують доступ широких верств населення до кредитних ресурсів, що за певних причин ускладнюється для них у банківських установах.

Небанківськими фінансово-кредитними установами є кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи (фінансові компанії). Такий висновок впливає із ч. 3 ст. 5 Закону України «Про фінансові послуги та регулювання ринків фінансових послуг» [6], в якому зазначено, що фінансові кредити за рахунок залучених коштів мають право видавати лише кредитні установи на влас-

ний ризик на підставі відповідної ліцензії. Такі ліцензії видають Нацкомфінпослуг саме наведеним вище установам. Кредитні установи набувають статусу фінансової установи лише після внесення її до Державного реєстру фінансових установ України.

Відповідно до Господарського кодексу України, кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

Кредитна компанія – фінансова установа, яка відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [12] має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик.

Ломбард – це фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг ломбарду [12].

Звичайно, згідно чинного законодавства на небанківському ринку присутні також юридичні особи публічного права. Вони створюються розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування й уповноважена надавати фінансові послуги. Діяльність цих установ внаслідок особливого їх юридичного статусу не є достатньо відкритою. Однак загальновідомо, що на Державну іпотечну установу припадає близько 70 % юридичних осіб публічного права. Загальні показники кредитних установ ринку НФП (за винятком юридичних осіб публічного права) узагальнено у табл. 4.

Таблиця 4.
Загальні показники кредитних установ ринку небанківських фінансових послуг України у 2010–2014 рр.*

№	Показники	Роки					Зміна 2014/2010	
		2010	2011	2012	2013	2014	Абс.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Всього установ	1127	1117	1151	1188	1158	31,0	2,8
2	Кредитні спілки	659	613	617	624	589	-70,0	-10,6
3	Інші кред. установи	42	48	61	85	92	50,0	119,0
4	Ломбарди	426	456	473	479	477	51,0	12,0
5	Всього активи, млн грн.	6819,3	7493,9	8654,3	12255,2	16709,2	9889,9	145,0
6	Кредитні спілки	3432,2	2386,5	2656,9	2598,8	2338,7	-1093,5	-31,9
7	Інші кред. установи	2498,9	3903,6	4439,0	8137,8	12660,2	10161,3	406,6
8	Ломбарди	888,2	1203,8	1558,4	1518,6	1710,3	822,1	92,6
9	Всього капітал, млн грн.	2588,3	3227,2	3959,5	4485,3	4668,07	2079,8	80,4
10	Кредитні спілки	1117,3	942,9	1088,7	1055,6	1048,7	-68,6	-6,1
11	Інші кред. установи	843,5	1441,7	1835,6	2434,4	2649	1805,5	214,0
12	Ломбарди	627,5	842,6	1035,2	995,3	970,37	342,9	54,6
13	Обсяг виданих кредитів, млн грн.	8905,5	11571,1	13396,6	26867,3	15699,9	6794,4	76,3
14	Кредитні спілки	2134,9	2319,2	2665,7	2576,2	2150,6	15,7	0,7
15	Інші кред. установи	1408,4	2064,9	1888,0	3981,8	5138,5	3730,1	264,8
16	Ломбарди	5362,2	7187,0	8842,9	20309,3	8410,8	3048,6	56,9
17	Частка капіталу в активах, %	38,0	43,1	45,8	36,6	27,9	-10,1	-
18	Кредитні спілки	32,6	39,5	41,0	40,6	44,8	12,3	-
19	Інші кред. установи	33,8	36,9	41,4	29,9	20,9	-12,8	-
20	Ломбарди	70,6	70,0	66,4	65,5	56,7	-13,9	-
21	Середній розмір кред. установ, млн грн.	6,1	6,7	7,5	10,3	14,4	8,4	138,5
22	Кредитні спілки	5,2	3,9	4,3	4,2	4,0	-1,2	-23,8
23	Інші кред. установи	59,5	81,3	72,8	95,7	137,6	78,1	131,3
24	Ломбарди	2,1	2,6	3,3	3,2	3,6	1,5	72,0

* Складено та розраховано автором на основі даних [7–11].

На небанківському ринку в цілому спостерігається поступове зростання кількості кредитних установ з 1127 од. у 2010 р. до 1158 од. у 2014 р., водночас у 2010–2012 р. та у 2014 р. відмічалось їх зменшення в силу політико-економічних причин. З даних спостерігається двояка тенденція – в той час як кількість кредитних спілок скорочувалася, кількість інших кредитних установ та ломбардів стрімко зростала. За аналізований період кількість КС скоротилася на 10,6 %, а кількість інших кредитних установ та ломбардів зросла на 119,0 % та 12,0% відповідно.

У структурі кредитних установ даного сегменту кредитного ринку відбувається поступове скорочення частки КС з 58,5 % у 2010 р. до 50,9 % у 2014 р. з одночасним збільшенням кількості інших кредитних установ за цей період на 4,2 % та ломбардів з 37,8 % до 41,2 % (табл. 5). Така різка зміна в структурі кредитних установ пов'язана ліквідацією великої кількості КС та одночасним зростанням кількості ломбардів та кредитних компаній. Загальновідомо, що в умовах фінансових криз істотно зростає попит на ломбардні послуги та послуги кредитних компаній. Однією з причин розширення попиту саме на послуги цих установ є відсутність вимоги вступу до них (на відміну від КС) та обов'язковості здійснення вступних та інших внесків у капітал кредитних установ.

Фінансова криза, що охопила Україну в кінці 2008 року, вказала на недоліки функціонування КС та їх вразливість порівняно з банками та іншими кредитними установами. Адже відомо, що внески членів КС не захищені, порівняно з вкладниками комерційних банків, на яких поширюється захист Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Зловживання керівниками псевдоспілок у передкризовий період призвели до неплатоспроможності цих установ у зв'язку з побудовою їх за принципом «фінансової піраміди», в якій вкладникам виплачувалися відсотки за рахунок нових вкладників, а отримані спілкою кошти виводилися через фіктивні кредитні угоди. Саме це підтверджує істотне зростання порушених кримінальних справ проти керівників КС у 2008–2014 рр.

Оцінюючи активи кредитних установ небанківського ринку констатується суттєве зростання їх розміру з 6,8 млрд грн. у 2010 р. до 16,7 млрд грн. у 2014 р., причому активи КС скоротилися за аналізований період на 31,9 % – з 3,4 млрд грн. до 2,3 млрд грн. Водночас відмічається суттєве зростання активів інших кредитних установ (+406,6) та ломбардів (+92,6 %). Найбільшу частку в сукупних активах кредитних установ у 2014 р. складають активи інших кредитних установ (75,8 %), активи КС становлять 14,0 %, а ломбардів – 10,2 %.

Статистичні дані кредитних установ аналізованого сегменту фінансового ринку свідчать про поступове зростання капіталізації установ, причому останніми роками відмічається процес докапіталізації фінансових компаній України. Згідно чинних законодавчих норм фінансова компанія повинна створити мінімальний розмір власного капіталу не менше 1 млн грн., не враховуючи субординований борг. Водночас, якщо фінансова установа надає фінансові послуги, що передбачають здійснення операцій з коштами, отриманими від фізичних осіб, а також клірингу, то власний капітал таких установ повинен складати не менше 5 млн грн. Якщо ж фінансова установа здійснює діяльність і через свої відокремлені структурні підрозділи в регіонах України, то така кредитна установа повинна збільшити розмір власного капіталу до не менше як 7 млн грн.

В цілому сукупний капітал аналізованих кредитних установ зріс за аналізований період на 2,1 млрд грн. (+80,4 %), причому якщо капітал кредитних спілок за останні п'ять років скоротився на 6,1 %, то даний показник у фінансових компаній зріс на 214,0 %, у ломбардів – на 54,6 %. Оцінюючи структуру капіталу в розрізі кредитних установ досліджуваного періоду, необхідно

зазначити те, що спостерігається істотне скорочення частки КС – з 43,2 % у 2010 р. до 22,5 % у 2014 р. та ломбардів на 3,1 % з одночасним зростанням частки інших кредитних установ з 32,6 % у 2010 р. до 75,8 % у 2014 р. Фактично, у 2013 р. склалося так, що більш ніж половина капіталу кредитних установ небанківського ринку акумулювалася у 7,2 % кредитних установ.

Одним з показників фінансової незалежності кредитних установ є частка капіталу в активах і чим більшою є ця частка, тим фінансово більш незалежною є установа [13–23]. Аналізовані статистичні дані свідчать про позитивну тенденцію зростання цієї частки в кредитних установах парабанківської системи у 2010–2014 рр., водночас у 2013 р. відмічається певне скорочення цієї частки, що пов'язане із зростанням збиткових установ. Адже загальновідомо, що нерозподілений прибуток (у КС – нерозподілений дохід) є складовою капіталу фінансових установ, і при збитковій діяльності показник капіталу скорочуватиметься. Слід також відмітити, що у 2014 р. тільки кредитні спілки спромоглися істотно наростити даний показник, порівняно з попереднім роком, адже у КС цей показник зріс за останній рік з 40,6 % до 44,8 %, а у фінансових компаній та ломбардів даний показник скоротився.

У посткризовий період відмічається інтенсифікація кредитування небанківськими фінансово-кредитними установами: обсяг кредитування у цей період зріс на 76,3 % – з 8,9 млрд грн. у 2010 р. до 15,7 млрд грн. у 2014 р., причому у 2013 р. було досягнуто максимуму кредитування у розмірі 26,9 млрд грн., водночас, якщо іншими кредитними установами та ломбардами приріст обсягу кредитування складає 3,7 млрд грн. та 3,0 млрд грн. відповідно, то КС було видано тільки на 15,7 млн грн. більше кредитів у 2014 р. ніж у 2010 р., причому спад активності спостерігається з вже другий рік поспіль.

Основним вимірником успішного функціонування будь-якого господарюючого суб'єкту є його фінансові результати від проведення діяльності. Використання саме такого формулювання, а відхід від оцінки прибутковості діяльності пов'язане саме з функціонування кредитних спілок, які згідно чинного законодавства є неприбутковими організаціями.

Звичайно, питання відсутності мети отримання ними прибутку не означає проведення ними збиткової діяльності, а свідчить про особливий механізм функціонування даної організації та специфіки фінансового механізму кредитного кооперативу [24–26].

У зв'язку з цим, з метою об'єктивності оцінки діяльності небанківських кредитних установ, на основі опублікованої Нацкомфінпослуг інформації, слід оцінити фінансові результати кредитних спілок та ломбардів України за досліджуваний період. На даний час відсутня інформація про фінансову діяльність інших кредитних установ на кредитному небанківському ринку України у зв'язку з чим розрахунки проведені лише щодо наведених вище установ. Дані, на основі яких розраховано фінансовий результат від діяльності кредитних спілок і ломбардів та в цілому сегменту небанківського кредитування розміщені у табл. 6.

Порівнюючи доходи від діяльності кредитних спілок та ломбардів доцільно відмітити суттєве зростання доходів останніх, адже у посткризовий період їх доходи зросли на 53 % – з 1,3 млрд грн. у 2010 р. до 2,0 млрд грн. у 2014 р. Доходи ж КС за аналогічний період скоротилися на 2 % – з 0,70 млрд грн. до 0,69 млрд грн. Аналогічна тенденція спостерігається й стосовно витрат цих кредитних установ.

Розрахувавши значення фінансового результату від діяльності КС та ломбардів, доходимо висновку, що обидва сегменти небанківського кредитного ринку показують позитивний фінансовий результат, причому стабільність отримання його першими є більшою.

Таблица 5.
Структура кредитных учреждений на небанковском кредитном рынке Украины у 2010–2014 гг., %*

№	Показники	Роки					Зміна 2014/2010
		2010	2011	2012	2013	2014	
1	Всього кредитных учреждений	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-
2	Кредитные спллки	58,5	54,9	53,6	52,5	50,9	-7,6
3	Інші кред. установи	3,7	4,3	5,3	7,2	7,9	4,2
4	Ломбарди	37,8	40,8	41,1	40,3	41,2	3,4
5	Всього активи	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-
6	Кредитные спллки	50,3	31,8	30,7	21,2	14,0	-36,3
7	Інші кред. установи	36,6	52,1	51,3	66,4	75,8	39,1
8	Ломбарди	13,0	16,1	18,0	12,4	10,2	-2,8
9	Всього капитал	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-
10	Кредитные спллки	43,2	29,2	27,5	23,5	22,5	-20,7
11	Інші кред. установи	32,6	44,7	46,4	54,3	56,7	24,2
12	Ломбарди	24,2	26,1	26,1	22,2	20,8	-3,5
13	Обсяг виданих кредитів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-
14	Кредитные спллки	24,0	20,0	19,9	9,6	13,7	-10,3
15	Інші кред. установи	15,8	17,8	14,1	14,8	32,7	16,9
16	Ломбарди	60,2	62,1	66,0	75,6	53,6	-6,6

* Розраховано автором на основі даних Нацкомфінпослуг [7–10, 13].

Таблица 6.
Финансовые результаты деятельности кредитных учреждений на рынке небанковских финансовых услуг Украины у 2010–2014 гг.*

Показники	Роки					Зміна 2014/2010	
	2010	2011	2012	2013	2014	Абс.	%
Кредитные спллки							
Доходи	706,2	672,2	755,1	764,6	692,1	-14,1	-2,0
витрати	681,8	585,5	625,8	665,3	621,1	-60,7	-8,9
фінансовий результат	24,4	86,7	129,3	99,3	71	46,6	191,0
Рентабельність доходу	3,5	12,9	17,1	13,0	10,3	6,8	-
Ломбарди							
Доходи	1305,2	1600,5	1783,6	4271,2	1996,6	691,3	53,0
витрати	1214,8	1464,8	1654,9	4002,6	1877,6	662,9	54,6
фінансовий результат	90,5	135,7	128,7	268,6	118,9	28,4	31,4
Рентабельність доходу	6,9	8,5	7,2	6,3	6,0	-1,0	-
Всього небанковские кредитные учреждения (кроме других кредитных учреждений)							
Доходи	2011,4	2272,7	2538,7	5035,8	2688,7	677,2	33,7
витрати	1896,6	2050,3	2280,7	4667,9	2498,7	602,2	31,8
фінансовий результат	114,9	222,4	258,0	367,9	189,9	75,0	65,3
Рентабельність доходу	5,7	9,8	10,2	7,3	7,1	1,4	-

* Складено, згруповано та розраховано автором на основі: [7–10, 13].

Висновки та перспективи подальших досліджень. В цілому доходимо висновку, що кредитні спллки відіграють вагому роль на кредитному ринку, адже сприяють доступу населення до кредитних ресурсів у силу низької схильності банківських установ до розуміння новітніх, ускладнених умов життя населення України, яке в силу своїх низьких доходів не спроможне отримати кредити у банківських установах. Подальші дослідження повинні здійснюватися в напрямі вдосконалення регулювання на фінансовому ринку України в умовах євроінтеграційного поступу України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Стійкість фінансових ринків України та механізми її забезпечення / за ред. О.І. Барановського. Київ: Ін-т екон. та прогноз., 2010. 492 с.

2. Гладчук О. Теоретичні та практичні аспекти вдосконалення фінансово-кредитного механізму // Вісник ТНЕУ. 2007. № 1. С. 40–45.

3. Гончаренко В.В. Кредитні спллки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика. Київ: Наукова думка, 1997. 233 с.

4. Пантелеймоненко А.О. До питання про визначення сутності понять «кооперація» та «кооператив» у працях представників світової кооперативної думки // Історія народного господарства та економічної думки України. 2005. № 37–38. С. 297–305.

5. Щербан М.Д. Сучасний розвиток системи кредитної кооперації України // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2014. № 3/1. Т. 19. С. 259–265.

6. Левченко В.П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 368 с.

7. Підсумки діяльності кредитних установ за 2010 р. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2010.pdf.

8. Підсумки діяльності кредитних установ за 2011 р. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2011.pdf.

9. Підсумки діяльності кредитних установ за 2012 р. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks2012-1.pdf.

10. Підсумки діяльності кредитних установ за 2013 р. URL: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/KS/ks_2013.pdf.

11. Підсумки діяльності кредитних установ за 2014 р. URL: nfp.gov.ua/files/ks_2014.pdf.

12. Україна. Про фінансові послуги та державне регу-

лювання ринку фінансових послуг : закон № 2664-III від 12.07.2001. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2664-14.

13. Піддубна Л.В. Визначення поняття і складу небанківських інституційних інвесторів. URL: fkd.khibs.edu.ua/pdf/2012_1/16.pdf.

14. Волкова О.Г. Кредитна кооперація: сутність та принципи здійснення // Вісник соціально-економічних досліджень. 2008. № 31. С. 35–41.

15. Грищенко О. Забезпечення фінансової безпеки діяльності кредитних спілок // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Економіко-правове забезпечення розвитку підприємництва в Україні. 2008. Вип. 6. С. 23–35.

16. Довгополик А.А. Поняття кредитних спілок України, порядок створення та діяльності яких є об'єктом адміністративно-правового регулювання: доктринальне визначення та законодавче закріплення // Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 1. С. 76–82.

17. Шевчук Ю.А. Фінансово-кредитні рычаги стимулювання інноваційного розвитку національної економіки // Азимут научних досліджень: економіка и управление. 2014. № 1. С. 120–123.

18. Основні показники системи кредитних установ України. URL: nfp.gov.ua/files/pokaznyki_ks%202014.xlsx.

19. Пожар А. Формування сервісної інфраструктури системи кредитної кооперації на регіональному рівні // Світ фінансів. 2007. № 3. С. 12.

20. Слатвинский М.А. Проблемы модернизации экономики Украины: инвестиционный аспект // Азимут научных исследований: экономика и управление. 2014. № 2. С. 62–66.

21. Сирота А.І. Щодо співвідношення понять кредитна та фінансова установа // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2013. Т. 1. № 6-3. С. 100–102.

22. Музыченко А.С., Бержанир А.Л. Институционализация системы государственно-частного партнерства в Украине // Азимут научных исследований: экономика и управление. 2013. № 3. С. 14–17.

23. Хомутенко А.В. Система фінансового контролю за діяльністю небанківських неприбуткових фінансових установ України. Одеса: Друк, 2009. 188 с.

24. Чирва О.Г. Зарубежный опыт развития сельской кредитной кооперации и возможности его адаптации в аграрном секторе экономики Украины // Азимут научных исследований: экономика и управление. 2013. № 1. С. 32–35.

25. Олейник Е.А. Формирование системы сельской кредитной кооперации в Украине // Балтийский гуманитарный журнал. 2014. № 3. С. 74–77.

26. Чирва О.Г. Интеграция зарубежного опыта построения системы сельской кредитной кооперации в Украине // Азимут научных исследований: экономика и управление. 2013. № 3. С. 31–34.

РОЛЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК У ФОРМУВАННІ КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

© 2015

Р.І. Бачо, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри «Економіка»
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Берегово (Україна)

Анотація: В статті здійснено оцінку розвитку кредитних спілок України у посткризовий період. Проведено порівняння загального стану функціонування банківських та небанківських кредитних установ. Констатовано низьку частку небанківських кредитних установ у загальних кредитних операціях ринку у зв'язку з утвердженням банко-орієнтованої фінансово-кредитної системи в Україні. В дослідженні констатовано, що у розпалі фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. кредитні спілки були єдиними фінансовими установами, що продовжували кредитування найменш захищених верств населення. Зроблено висновок про те, що кредитні спілки відіграють вагомий роль на кредитному ринку, адже сприяють доступу населення до кредитних ресурсів у силу низької схильності банківських установ до розуміння новітніх, ускладнених умов життя населення України, яке в силу своїх низьких доходів не спроможне отримати кредити у банківських установах.

Ключові слова: кредитна система, фінансові компанії, комерційні банки, кредитні спілки, ломбарди.

ROLE OF CREDIT UNIONS IN THE FORMATION OF THE UKRAINIAN CREDIT SYSTEM

© 2015

R.J. Bacho, candidate of economical sciences, Associate Professor, Head of Chair "Economic"
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian Institute, Berehove (Ukraine)

Abstract: In the article the assessment of the Ukrainian credit unions' development in the post-crisis period has been made. The comparison of the general state of functioning of banking and non-banking credit institutions has been made. It's stated that in the total credit market transactions the share of non-banking credit institutions is low because of the approval of the bank-oriented financial and credit system in Ukraine. The study states that in the height of the 2008–2009's financial crisis credit unions were the only financial institutions that continued lending to the least protected sections of the population. The article concludes that credit unions play an important role in the credit market, as contributing to people's access to credit resources because of the low propensity of banking institutions to understand the latest and complicated conditions of the Ukrainian population, which, because of their low incomes, do not able to get loans in banks.

Keywords: credit system, financial companies, commercial banks, credit unions, pawnshops.